

* RECENZE *

Hledání ekvivalentnosti – z prešovského setkání rusistů 2004 (vybrané příspěvky)

Нґадание эквивалентности II. В поисках эквивалентности. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovienŧis, Prešov 2004, 607 s. Ved. red.: Jozef Sipko, výkonný red. a editor: Andrej Antoňák.

Svým rozsahem impozantní sborník sestavili prešovŧtí rusisté z jednání konference, kterou pořádali v létě 2004. Snažili se do něho pojmut absolutně vše, co na konferenci zaznělo, navíc i příspěvky, které byly dodány později. Celkem se jim podařilo i tímto tolerantním přístupem vytvořit dílo vcelku kvalitní, byť místy nevyrovnané: nicméně – pokud jde o zastoupení osob a témat – vskutku reprezentativní.

Zjevně omylem zařadili editoři do oddílu lingvistiky velmi dobrou stať literárního vědce Josefa Dohnala *Modely světa a jejich typologie*, nápaditý text, jenž studuje tzv. modely světa v reálu i v literárním díle. Studie Simony Koryčánkové o lexiku ruského symbolismu se zase pohybuje na pomezí lingvistiky, resp. lexikologie, a literární vědy.

Přímou v literárněvědném oddílu najdeme pozoruhodné texty A. Antoňáka o moci slova a slově a moci, úvahy, které vycházejí často ze specifického stavu ruské literatury a kultury. Podnětně píše o poezii národa Komi István Balogh (Литературное наследие коми поэзии). Liliána Belovičová se zabývá pravoslavím a ruskou literaturou konce 20. století: při čtení o tom, jak se někteří ruŧtí, dříve sověťtí spisovatelé obracejí k autoritě pravoslavné církve, musíme vzpomínat na to, proč a kdy vlastně tato církev ztratila mezi lidem a intelektuály autoritu a jak o ní psali ruŧtí spisovatelé 19. století, sami věřící... Radka Hříbková sumarizuje své přístupy k tematice dětství v ruské klasické literatuře. Stať Mladena Enčeva o tématu Pavlíka Morozova a Gorkého Matky je podle mého názoru příliš přímočará a necitlivá k textu a jeho souvislostem. Nad *Románem s kokainem* M. Agejeva, jeho českým vydáním a problémem krutosti v literatuře se zamýšlí Viera Žemberová. Ve studii Heleny Ulbrechtové-Filipové o „hledání ztraceného času“ v poezii O. Mandelŧtama a A. Kušnera postrádám obecnější pojetí metafory. Andrej Červeňák koncipuje své představy o antropocentrismu literatury a Xénie Činčurová trochu násilně srovnává fotografie J. Saudka, Arcybaševova *Sanina*, Sologubova *Malého běsa* a *Petrohrad* A. Bělého na základě provokativnosti.

Bohatství podnětů přináší sekce kulturologická a lingvodidaktická (jen namátkou: o mentalitě ruské kultury, o obraze současného Ruska v románech ruských spisovatelů, symbolika v současné ruské publicistice). Právě ke stati Nikolety Děmjanovové *Символика в современной русской публицистике* mám jednu připomínku: ruská publicistika pracuje nejen s nahodilými, všeobecně známými symboly, ale také se skrytou symbolikou a aluzivností povytce literární. Sama autorka přináší doklad, ale souvislosti neuvádí: „He

станем ни удавами, ни кроликами. Будем людьми“ (jde o aluzi na známý román Fazyla Iskandera *Kráľci a hroznyši*, rus. 1988). Zaujme studie Jozefa Sipka práve o slovech-reáliách a etymologizujúci, někdy však jen výkladově „přibližná“ titulní stař Niny Ščipanské *В поисках эквивалентности*.

V oddíle překladatelském zaujmou práce Natalji Kiseljovové, Ivany Kupkové, Zuzany Miškovcové a Stanislavy Obické (Názvy nápojů v Jerofejevově próze Moskva-Petušky). Oldřich Richterek přispěl bohatě dokumentovanou a invenční studií o překladu metafory.

Sborník je – jak již řečeno – reprezentativní: ukazuje na posuny důrazu a hlavní, převažující, namnoze však jen povrchně konjunkturní témata. Poněkud již vyčpělo téma literatury a náboženství, resp. církvi: je třeba k tomuto tématu přistoupit invenčněji, i tam je stále co objevovat; stranou zůstává téma ruského konzervatismu v literatuře. Sborník řadu změn i setrvalost jak v lingvistice, tak v literární vědě, kulturologii a translatoologii relativně přesně zrcadlí.

Ivo Pospíšil

Problemy tożsamości kulturowej w krajach słowiańskich. (Jej formy i przemiany.)
Pod redakcją Joanny Goszczyńskiej, Instytut Filologii Słowiańskiej, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2003, 226 s.

Zbiór tekstów, który powstał na warszawskiej slawistyce ma niezwykle różnorodny charakter. Pierwszym punktem odniesienia dla wszystkich prac jest pojęcie tożsamości. Każdy z autorów przyjmuje inną definicję pojęcia, które daje przecież ogromne możliwości interpretacyjne i pozwala na przyjęcie wielu metod badawczych. Heurystyka, dekonstrukcja czy gender studies to tylko niektóre z przyjętych metodologii.

Drugim elementem łączącym wszystkie prace jest pojęcie Słowiańszczyzny zachodniej i południowej. W polu zainteresowania autorów znalazły się więc: Czechy, Słowacja, ukraińsko-polskie pogranicze, następnie Bułgaria, Macedonia i Chorwacja. Rozważania na temat wspomnianego obszaru nie ograniczają się do określonego momentu historycznego. Odnajdziemy tu tekst o bułgarskim świętym z okresu średniowiecza, o twórcy czeskiego odrodzenia narodowego, J. K. Tylu, czy o iluzjach tożsamości austro-węgierskiej, rozpatrywanych na przykładzie utworów Chorwata Miroslava Krležy. W zbiorze znajdują się również prace poświęcone współczesności.

Tu nie mogło zabraknąć analizy *Tożsamości* Milana Kundery, utworu będącego swobodnym podsumowaniem rozważań pisarza na temat tożsamości. Autor rozgranicza twórczość Kundery na dwa etapy: „czeski“ i „francuski“, którym odpowiadają dwa typy tożsamości występujące w dziełach pisarza: tożsamość pozostająca w związku z historią oraz ta oderwana od niej; pisane są odpowiednio przez duże i małe „h“. Dzieje narodów, wojny, rewolucje to domena Historii, którym przeciwstawia się –mała – historia jednostek, ludzka codzienność. W refleksjach Kundery o tożsamości nie odnajdziemy ostatecznej definicji pojęcia, lecz stwierdzenie, że jest ono zbyt dynamiczne i płynne, by można je zawrzeć w sztywnej formule. Tożsamość jest według pisarza kolekcją masek, nakładanych przez jednostkę w zależności od sytuacji, w jakiej się znajduje.